

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

İŞİK/TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 42202/20)

KARAR

3. madde (esas ve usul yönü) • İnsanlık dışı veya aşağılayıcı muamele • İki grup arasında çıkan kavgaya müdahaleleri sırasında polisin savunma silahı kullanması sonucunda başvuranın yaralanması • Başvuranın kendi davranışları nedeniyle kati surette gerekli olmayan veya kitlesel kargaşayı bastırmak için kaçınılmaz olmayan güç kullanımı • Soruşturmanın etkili olmaması

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

8 Ekim 2024

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2024. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

İŞIK/ TÜRKİYE KARARI

Işık/Türkiye davasında,

Başkan,

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler,

Jovan Ilievski,

Saadet Yüksel,

Lorraine Schembri Orland,

Frédéric Krenc,

Diana Sârcu,

Gediminas Sagatys,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türk vatandaşı olan Şehmus Işık'ın ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine ("AİHM" veya "Mahkeme"), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, 17 Eylül 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine yapmış olduğu başvuruyu (no. 42202/20),

Başvuranın kötü muameleye uğradığına ve iddialarına ilişkin soruşturmanın etkililiğine yönelik şikâyetlerin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesi kararını,

Tarafların beyanlarını dikkate alarak,

3 Eylül 2024 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Dava, güvenlik güçlerinin iki grup arasında çıkan bir kavgaya müdahalesi sırasında başvuranın yaralanmasıyla ilgilidir. Başvuran, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

OLAYLAR

2. Başvuran 1988 doğumlu olup Van'da ikamet etmektedir. Başvuran, Van Barosuna kayıtlı Avukat M. Kaçan tarafından temsil edilmiştir.

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

3. Hükümet ise o dönemdeki görevlisi olan Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

4. Dava konusu olaylar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

5. 24 Ağustos 2014 tarihinde, saat 19:00 civarında, Van merkezde yaklaşık otuz kişiden oluşan iki grup arasında kavga çıkmıştır. Başvurana göre, kendisi oyun oynadığı kahvehaneden eve doğru giderken, polisin müdahale ettiği sırada kavganın olduğu yerden geçiyordu. Başvuran pusuya yakalandığını ve plastik mermilerle vurulduğunu, sonunda yere düştüğünü iddia etmektedir. Başvuran daha sonra polis tarafından gözaltına alınmıştır.

6. Başvuran, saat 20:58'de Van Eğitim ve Araştırma Hastanesinde bir doktor tarafından muayene edilmiştir. Muayenesinin ardından düzenlenen sağlık raporunda, başvuranın baş ağrısından ve kolundaki ağrıdan şikâyetçi olduğu, başında 1 cm'lik laserasyon, sağ kolunun ön kısmında 1 cm yuvarlak ekimoz ve sol kalçasında 1 cm yuvarlak ekimoz olduğu belirtilmiştir. Raporda başvuranın hayati tehlikesinin olmadığı ve basit bir tıbbi müdahale ile tedavi edilebileceği sonucuna varılmıştır.

7. Dava dosyasına sunulan fotoğrafta, başvuranın sedye üzerinde yattığı, başında ve kolunda bandajlar, tişörtünde ise koyu renkli lekeler olduğu görülmektedir.

8. Dört polis memuru tarafından 22:30'da düzenlenen tutanaklara göre, polise bir grup insanın kavga ettiği yönünde bilginin gelmesi üzerine olay yerine giden polis ekibi, otuz-kırk kişilik bir grubun bir kafenin önünde büyük bıçaklar ve uzun sopalarla kendi aralarında kavga ettiğini görmüştür. Ekip derhal ek takviye istemiş ve bu sırada, grup ellerinde sopalarla bir restorana doğru hareket etmeye başlamıştır. Üç ek polis ekibinin gelmesi üzerine, polis grubu takip ederek dağılmaları konusunda uyarmıştır. Daha sonra, Çevik Kuvvet olay yerine gelmiş ve olay yerinde gerekli önlemler alınmıştır. Tutanaklara göre, yirmi-otuz kişi sopalarla restoranın kepenklerine vurmaya başlamıştır. Söz konusu kişiler dağılmaları yönünde uyarılmıştır. Bununla birlikte, saldırgan davranışlarını sürdürmeleri nedeniyle, Çevik Kuvvet, bedensel güç, kalkan ve göz yaşartıcı gaz kullanarak kademeli olarak müdahalede bulunmuştur. Grup bu kez taş atarak direnmeye devam

IŞIK/ TÜRKİYE KARARI

etmiş ve bunun sonucunda, iki polis memuru yaralanmıştır. En sonunda grup göz yaşartıcı gaz kullanılarak dağıtılmıştır. Ancak polise direnerek kaçanların kimliklerinin tespit edilmesi mümkün olmamıştır.

9. Olayların gelişimi hakkında diğer iki polis memuru tarafından 23:00'da düzenlenen tutanaklarda, grubun dağılmayı reddetmesinin ardından, polisin gaz kullandığı ve Çevik Kuvvetin müdahalesi sonrasında grubun diğer sokaklara dağıldığı belirtilmiştir. Tutanaklarda, restoranın kırık bir penceresi ve kepenklerinde bazı hasarlar olduğu kaydedilmiştir. Tutanaklarda, ayrıca, olaylara kimsenin tanık olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, restorana bakan dükkânlarda kamera sistemleri bulunmaktaydı.

I.BAŞVURAN HAKKINDA BAŞLATILAN SORUŞTURMA

10. Cumhuriyet savcısı, aynı akşam 23:45'te, polise, restorana zarar veren ve iki polis memurunu yaralayan kişilerin tespit edilmesi amacıyla zarar gören restorana ilişkin mahallinde inceleme yapılması, restoran sahibinin ve ilgili iki polis memurunun müşteki sıfatıyla ifadelerinin alınması ve olay yerini kapsayan güvenlik kamerası görüntülerinin elde edilmesi talimatını vermiştir.

11. Yaralanan polis memurlarının her ikisi de, iki grup arasındaki kavgaya müdahale ettiklerinde, grupların dağılmayı reddettiğini ve hepsinin kendilerine taş, şişe ve sopa atmaya başladığını, bunun sonucunda yaralandıklarını ve kendilerine üç günlük hastalık izni verildiğini belirtmiştir. Her iki polis memuru da kavgaya karışan kişiler hakkında şikâyetle bulunmuş ve bu polis memurlarından biri grupların isimlerinin Işık ve D. olduğunu öğrendiğini belirtmiştir.

12. Polis, 25 Ağustos 2014 günü saat 00:30'da, kasten yaralama ve görevli memurlara direnme suçuyla ilgili olarak M.A.D. ve C.D. adlı iki kişinin ifadelerini almıştır. Söz konusu kişilerin her ikisi de, akrabalarından birinin restoranına giderken, karakolda ismini öğrendikleri başvuranın M.A.D.'nin omzuna vurduğunu ve bunun üzerine tartışmaya başladıklarını ifade etmiştir. Başvuranın kendilerine yumruk atmaya devam etmesi üzerine, C.D. yumrukla karşılık vermiştir. M.A.D. ve C.D., daha sonra, otuz kişilik bir grubun kendilerine bıçak ve sopalarla saldırdığını ve kaçmak zorunda kaldıklarını iddia etmiştir. Her ikisi de polis memurlarına yapılan saldırıyla ilgili herhangi bir şey görmediklerini ve kimseden şikâyetçi olmak istemediklerini belirtmiştir.

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

13. Polis, ayrıca, aralarında olayların merkezindeki restoranın sahibi de olan M.A.D. ve C.D.'nin diğer üç akrabasını dinlemiştir. Söz konusu akrabaların üçü de, başvuranla ilgili herhangi bir şey söylemeden, polise taş atan kimseyi görmediklerini ve şikâyetle bulunmak istemediklerini belirtmiştir.

14. Polis, aynı gün saat 01:16'da, başvuranın olaylarla ilgili ifadesini almıştır. Başvuran, akşam kahvehaneden ayrıldıktan sonra, kavga eden bir grup gördüğünü ve merak edip onlara yaklaştığını ileri sürmüştür. Başvuran, Çevik Kuvvetin göz yaşartıcı gaz kullanması nedeniyle kaçtığını iddia etmiştir. Bununla birlikte, başvuran köşeyi döndüğünde bir Çevik Kuvvet görevlisiyle karşılaştığını ve bu görevlinin üç plastik mermi sıktığını ve bunların başına, sağ koluna ve sol üst bacağına isabet ettiğini belirtmiştir. Başvuran, kavgaya karışmadığını ve restorana zarar vermediğini, polise taş atmadığını veya bunu yapan herhangi birini görmediğini öne sürmüştür. Başvuran, son olarak, kendisine ateş eden polis memuru hakkında şikâyetle bulunmak istediğini belirtmiştir.

15. İki polis memuru, 7 Eylül 2014 tarihinde, olay yerine gelerek tutanak düzenlemiş ve bu tutanakta, restoranın ve civardaki diğer dükkânların kepenklerinin kapalı olduğu ve diğer dükkânlarda kamera sistemi bulunmamasına rağmen, restoranın yakınında bulunan güvenlik kamerasının olayları kaydetmiş olabileceği belirtilmiştir.

16. Van İl Emniyet Müdürlüğü, 19 Eylül 2014 tarihinde, polisin kamera görüntülerinin elde edilmesine yönelik talebine yanıt vermiş ve olay mahallinde bulunan kamerada söz konusu tarihte yazılım güncellemesi yapılması nedeniyle görüntülerin elde edilemediğini kaydetmiştir.

17. Van Cumhuriyet Savcılığının bu yöndeki talebi üzerine, 13 Kasım 2014 tarihinde, Van Adli Tıp Kurumu Müdürlüğü, tüm yaralıların sağlık durumuna ilişkin olarak Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen 24 Ağustos 2014 tarihli sağlık raporlarının tespitlerini özetleyen nihai raporlar yayınlamıştır. Başvuranla ilgili olarak, adli tıp raporunda, 24 Ağustos 2014 tarihli sağlık raporunda kafatasında herhangi bir kırık veya travmatik değişiklik ya da büyük arterde veya iç organda herhangi bir yaralanma olduğunun belirtilmemesi nedeniyle, başvuranın yaralanmasının yaşamını tehlikeye sokan bir nitelikte

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

olmadığı, basit bir tıbbi müdahale ile giderilebileceği ve herhangi bir kemik kırığının bildirilmediği sonucuna varılmıştır.

18. Van Cumhuriyet Savcılığı, 23 Ocak 2015 tarihinde, hiçbir şüphelinin tespit edilemediğini belirterek, iki polis memurunun yaralanması olayına karışan kişiler hakkında daimi arama kararı çıkarmıştır.

19. Cumhuriyet savcılığı, 17 Şubat 2015 tarihinde, başvuran hakkında, üçüncü şahısları yaralama veya memurlara direnme suçları yönünden kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kasten yaralama ile ilgili olarak, Cumhuriyet savcılığı, bu suçun, diğer taraflar olan C.D. ve M.A.D.'nin şikâyetine tabi olduğunu, ancak söz konusu tarafların böyle bir şikayette bulunmadığını tespit etmiştir. Görevli memura direnme suçu ile ilgili olarak, Cumhuriyet savcılığı, güvenlik kamerası görüntülerinin bulunmaması nedeniyle, eylemleri ve polis memurlarının yaralanmasına neden olan şüphelileri tespit etmek için yeterli delil olmadığı sonucuna varmıştır.

II.BAŞVURANIN ŞİKÂyetLERİNE İLİŞKİN BAŞLATILAN SORUŞTURMA

20. Başvuranın olaylara ilişkin ifadelerinin ardından, Cumhuriyet savcısı, 25 Ağustos 2014 günü saat 02:00 civarında, başvuranın plastik mermiyle vurulduğu iddialarına ilişkin olarak müşteki sıfatıyla ifadesinin alınması için polise talimat vermiştir.

21. Başvuran, 12 Ocak 2015 tarihinde, Van Cumhuriyet Savcılığına, kendisini vuran polis memurunun kötü muamele ve görevi kötüye kullanmakla suçlanmasını talep eden bir şikâyetle bulunmuştur. Başvuran, kavgaya karışmamış olmasına rağmen, yaklaşık 1 metreye yakın mesafeden bir polis memuru tarafından başından, kolundan ve kalçasından vurulduğunu, bunun sonucunda başının kanadığını ve kolunda şişlik ve morluklar oluştuğunu belirtmiştir. Olay gecesini polise verdiği ifadelerde, yaralanmasına neden olan polis memurundan şikâyetçi olmasına rağmen, başvuran daha sonra bazı kişilerin öne sürdüğü herhangi bir dayanağı bulunmayan iddialara dayanılarak hakkında soruşturma başlatıldığını, ancak yaralanması nedeniyle polis aleyhinde sunduğu şikâyetle ilgili olarak herhangi bir işlem yapılmadığını öğrenmiştir. Başvuran, bu bağlamda, polis tarafından düzenlenen ilk tutanakların yanıltıcı olduğunu, zira bu tutanaklarda

İŞIK/ TÜRKİYE KARARI

yalnızca bedensel güç, kalkan ve göz yaşartıcı gaza atıfta bulunulduğunu, kendisini yaralayan plastik mermilerden ise hiç bahsedilmediğini ve güvenlik güçlerinin olay gecesi güvenlik kameralarının çalışmadığı yönündeki argümanının inandırıcı olmadığını ileri sürmüştür.

22. Van Cumhuriyet Savcılığı, 30 Ocak 2015 tarihinde, Van Çevik Kuvvet Müdürlüğünden (“Müdürlük”) 24 Ağustos 2014 tarihinde meydana gelen olaylar sırasında kullanılan personel, silah ve mühimmatı tespit etmesini, silah kullanan personele ait fotoğrafları göndermesini ve envantere plastik mermi atan silah bulunup bulunmadığına ilişkin bilgi vermesini talep etmiştir.

23. Müdürlük, 9 Şubat 2015 tarihinde, Cumhuriyet savcılığının talebine cevap vererek, Çevik Kuvvetin iki grup arasındaki kavgaya ilk müdahaleyi yapan güvenlik güçlerine destek sağlamak amacıyla olaylara müdahale ettiğini ve grubun memurlara karşı direncini kırmak ve birbirlerine zarar vermelerini önlemek amacıyla kademeli olarak bedensel ve fiziksel güç kullandıklarını belirtmiştir. Ancak, bu çabalar sonuçsuz kalınca gaz kullanımına geçilmiş ve bu sırada kavgaya karışanlar tarafından atılan taşlarla iki polis memuru yaralanmıştır. Müdürlük, herhangi bir kötü muamelenin gerçekleşmediğini ve Çevik Kuvvetin yasal ve kademeli olarak güç kullanması nedeniyle, telafisi mümkün olmayan herhangi bir zarar meydana gelmeden kavganın dağıtıldığını ileri sürmüştür. Yazıda, başvuranın dilekçesinde polisin orantısız güç kullandığı izlenimini vermek amacıyla plastik mermilere atıfta bulunulmasına karşın, Müdürlüğün envanterinde plastik mermi olarak sınıflandırılacak herhangi bir fişegın ve bu tür fişekleri atabilecek herhangi bir ateşli silahın bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Müdürlüğün yazısına ekli dört sayfalık bir raporda plastik mermi, barut içeren ve kovani plastik parçalardan oluşan bir fişek olarak tanımlanmıştır. Raporda, Müdürlüğün envanterinde plastik mermi veya benzeri herhangi bir fişek bulunmadığı, bunun yerine göz yaşartıcı gaz atan gaz silahlarının yanı sıra boya, gaz veya darbe etkili fişek atabilen FN 303 ve Tippmann gibi savunma tüfeklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Basıncılı hava ile çalışan ve barut içermeyen son gruptaki silahların plastik mermilerle hiçbir ortak noktası bulunmamaktadır. İl Emniyet Müdürlüğünün eğitim kitapçığına atıfta bulunulan raporda, söz konusu savunma tüfeklerinin minimum enerji seviyelerini aşmayacak şekilde tasarlanmaları

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

nedeniyle kafa bölgesinde travmaya veya ciltte lezyonlara neden olmadıkları belirtilmiştir. Son olarak, raporda, her iki savunma tüfeği türünün fotoğrafları ve teknik açıklamaları ile Müdürlüğün envanterindeki ilgili fişeklerin listesi de yer almıştır.

25. Daha sonra Cumhuriyet savcılığı, 10 Mart, 19 Haziran ve 5 Ağustos 2015 tarihlerinde, Müdürlüğe üç yazı daha göndererek, esas olarak, olaylara ilişkin güvenlik kamerası görüntülerini ve fotoğraflarını sunmasını, olaya karışan personelin kimliğine ilişkin bilgi vermesini, fotoğraflarını sunmasını ve müdahalede kullanılan silahlar ve mermilerin yanı sıra farklı silah türlerini kullananların kimlikleri ve kaç mermi atıldığı hakkında bilgi vermesini talep etmiştir. Cumhuriyet savcılığı, özellikle, 19 Haziran 2015 tarihli yazısıyla, savunma tüfeğini kullanan memurun kimliği ve adresinin yanı sıra tüfekle ilgili özel teknik bilgileri talep etmiştir. Müdürlükten bu son yazıya herhangi bir yanıt gelmemesi üzerine, Cumhuriyet savcılığı, 5 Ağustos 2015 tarihinde, talebin yerine getirilmemesi halinde görevi kötüye kullanma suçundan ceza yargılamalarının başlatılabileceğini belirten bir ihtar yazısı göndermiştir. Cumhuriyet savcılığı, ayrıca, güvenlik kamerası görüntüleri ve fotoğraflara ilişkin olarak Van İl Emniyet Müdürlüğüne bir yazı göndererek, özellikle başvuranın olaylara karıştığını gösteren görüntüleri ve fotoğrafları talep etmiştir.

26. Cumhuriyet savcılığının yazılarına cevaben, Van İl Emniyet Müdürlüğü ve Çevik Kuvvet Müdürlüğü, belirtilen zaman ve yerde olaylara ilişkin herhangi bir güvenlik kamerası görüntüsünün veya fotoğrafın tespit edilmediği yanıtını vermiştir. Talep edilen diğer bilgiler ile ilgili olarak, Çevik Kuvvet Müdürlüğü, 14 Nisan ve 6 Ağustos 2015 tarihli yazılarda, envanterlerinde FN 303 ve Tippmann savunma tüfeklerinin bulunduğunu, bu savunma tüfeklerinde kullanılan mermilerin tazyikli hava ile çalıştığını, öldürücü olmayan silahlar ile kullanılmak üzere tasarlandığını ve içerdikleri boya, gaz veya bizmut gibi maddelerle hedefi işaretlemeyi veya hedefe hafif darbe uygulamayı amaçladığını belirtmiştir. Müdürlük, ayrıca, FN 303 savunma tüfekleri hakkında bazı özel bilgiler de vermiştir. Müdürlük, belirtilmeyen bir tarihte, olay akşamı görevli olan polis memurlarının ve ekip liderlerinin bir listesini sunmuş ve bu listede FN 303 silahını kullanan tek memurun E.S. adlı memur olduğu belirtilmiştir.

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

27. Bu arada, başvuran, 10 Mart 2015 tarihinde, Cumhuriyet savcılığı önünde, iki grup arasındaki kavganın olduğu yerden geçmeye çalışırken, yaklaşık 1,5 metre mesafeden özellikle kafasına, koluna ve bacağına nişan alan bir polis memuru tarafından vurulduğunu belirtmiştir. Başvuran, aniden kafasının yoğun bir şekilde kanamaya başladığını ve dengesini kaybettiğini, bu noktada H.I. adlı bir kişi tarafından hastaneye götürüldüğünü ileri sürmüştür.

28. H.I., 18 Mart 2015 tarihinde, Cumhuriyet savcısına ifade vermiştir. H.I., olay günü bir gürültü duyduktan sonra neler olup bittiğini kontrol etmeye gittiğini ve başvurunu yerde yaralı halde ve başından kanlar akarken gördüğünü belirtmiştir. H.I., başvurunu hastaneye götürmüş ve kanamasını durdurmak için başına giysiyle baskı uygulamıştır. H.I., olayları görmediğini ve başvuranın neden orada olduğunu veya onu kimin yaraladığını bilmediğini ileri sürmüştür.

29. 24 Ağustos 2014 tarihinde görevli memurların fotoğrafları, belirtilmeyen bir tarihte, Cumhuriyet savcılığına sunulmuştur.

30. Daha sonra, 18 Haziran 2015 tarihinde, başvurana memurların fotoğrafları ve o gün kullanılan silahlar gösterilmiştir. Başvuran, kendisine gösterilen fotoğraflardan memuru teşhis edememiştir.

31. Van Cumhuriyet Savcılığının bu yöndeki talepleri üzerine, 6 Ekim 2015 tarihinde, olay tarihinde FN 303 silahını kullanan tek polis memuru olduğu tespit edilen polis memuru E.S., İstanbul Cumhuriyet Savcılığında ifade vermiştir. E.S., olayların yaşandığı tarihte Van Çevik Kuvvet Müdürlüğünde polis memuru olarak görev yaptığını ve ekip liderinin talimatı üzerine FN 303 savunma tüfeğiyle birlikte kavgaya müdahale ettiğini, kavgaya karışan her iki grubun da polislere taş, şişe ve sopa attığını ileri sürmüştür. E.S., FN 303 silahlarının sadece boyalı mermi attığını, kendisinin plastik mermi atmadığını, FN 303 silahlarının kullanımı konusunda eğitim aldığını ve bu tür silahlarla asla belden yukarı ateş etmediğini belirtmiştir. E.S., sonuç olarak, başvuranın nasıl yaralandığını bilmediğini ve kendisine ateş etmediğini ifade etmiştir.

32. Van Cumhuriyet Savcılığı, 10 Kasım 2015 tarihinde, polis memuru E.S. hakkında, Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesinde düzenlenen zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçundan kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Cumhuriyet savcısı, başvuranın ve E.S.'nin ifadelerini yineledikten

sonra, sağlık raporuna göre başvuranın yaralanmasının basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğunu ve hayatını riske atmadığını belirtmiştir. Elde edilen tüm bilgiler ışığında, kavgaya karışanların olaylara müdahale eden polis memurlarına taş ve şişe attıkları ve şüpheli E.S.'nin kanunun kendisine verdiği yetkiyle boyalı mermi atabilen FN 303 savunma tüfeğini kullanarak başvurunu yaraladığı tespit edilmiştir. Cumhuriyet savcısı, söz konusu eylemin ilk bakışta zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçunu akla getirebilecek nitelikte olduğunu, ancak somut davanın koşullarında, şüphelinin görevinin sınırlarını aşmadan ve yasal ve orantılı güç uygulayarak zor kullanma yetkisini kullandığının tespit edildiği sonucuna varmıştır.

33. Van Sulh Ceza Mahkemesi, 30 Kasım 2015 tarihinde, başvuranın itirazını reddetmiştir.

III. ANAYASA MAHKEMESİ ÖNÜNDEKİ YARGILAMALAR

34. Başvuran, 29 Aralık 2015 tarihinde, polisin güç kullanımı sonucunda yaralanması nedeniyle işkence yasağının ihlal edildiğini iddia ederek, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Cumhuriyet savcılığı önündeki argümanlarını (bk. yukarıda 21. paragraf) yineleyen başvuran, vurulmasının orantısız güç kullanımı teşkil ettiğini ve olayla ilgili soruşturmanın etkili olmadığını ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, 2 Haziran 2020 tarihinde, Anayasanın 17. maddesi kapsamında insan haysiyetiyle bağdaşmayan muameleye ilişkin şikâyetin kabul edilebilir olduğuna, ancak bu hükmün ihlal edilmediğine karar vermiştir. Başvurana uygulanan muamelenin gerekli asgari ağırlık seviyesine ulaştığını tespit ettikten sonra Anayasa Mahkemesi, ihtilaf konusu güç kullanımının gerekli ve orantılı olduğu sonucuna varmıştır.

Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi, güvenlik güçleri tarafından daha önce alınan önlemlere rağmen olaylara karışan kişilerin dağılmadıklarını ve polisin müdahale etmemesinin birçok kişinin fiziksel bütünlüğünü tehlikeye atabilmesi nedeniyle güvenlik güçlerinin müdahalesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, ayrıca, güvenlik güçlerinin müdahaleye neden olanlar dışındaki kişileri korumak için gerekli tüm önlemleri alması beklenirken, onlarca kişinin dükkanlara zarar verdiği ve birbirlerini yaraladığı, dağılmayı reddettiği ve

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

polise taş ve sopa attığı somut davada olduğu gibi kaos ve panik durumlarında bunun zor olabileceğini tespit etmiştir. Dahası, başvuranın da olaylara katılıp katılmadığının tespiti de zor olabilecektir. Olayların gelişimini ve başvuranın yaralanmasının hafif niteliğini dikkate alarak, Anayasa Mahkemesi savunma tüfeğiyle güç kullanımının orantılı olduğu sonucuna varmıştır. Hükmün esas yönüyle ilgili tespitleri ışığında, Anayasa Mahkemesi, usul yönünün değerlendirilmesinin gerekli olmadığını belirtmiştir.

İLGİLİ HUKUKİ ÇERÇEVE

36. Polis ve Çevik Kuvvet tarafından güç kullanımına ve göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatının kullanımına ilişkin ilgili iç hukuk, *Abdullah Yaşa ve Diğerleri v. Türkiye* (no. 44827/08, §§ 23-28, 16 Temmuz 2013) ve *Geylani ve Diğerleri v. Türkiye* (no. 10443/12, §§ 43-44, 12 Eylül 2023) davalarında özetlenmiştir.

37. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 16. maddesine göre, polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kırarak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. Zor kullanma, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde bedeni kuvvet, maddi güç ve silah kullanımı anlamına gelir. “Maddi güç”, diğerleri arasında, kelepçe, cop, tazyikli su ve göz yaşartıcı gazları ifade eder. Zor kullanmadan önce, ihtar yapılması gerekmektedir; ancak direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir. Polis, kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak bir gruba karşı müdahale edilen durumlarda, yukarıda anılan hususlar müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tespit edilir (aynı kararda, § 43).

38. Güvenlik güçleri tarafından güç kullanımına ve özellikle ölümcül olmayan ve daha az ölümcül olan silahların kullanımına ilişkin ilgili uluslararası belgeler, *Geylani ve Diğerleri* (yukarıda anılan, §§ 45-49) davasında ortaya konulmuştur.

39. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından 1 Haziran 2020 tarihinde yayınlanan Kolluk Kuvvetlerinde Daha Az Ölümcül Silahlara İlişkin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Rehberinin ilgili paragrafları aşağıdaki gibidir (dipnotlar dâhil değildir):

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

“...

7.5.1 Kolluk görevlileri tarafından, şiddete başvuran bireylerle mücadele etmek için, ateşli silahlarla atılan ölümcül mühimmatın daha az ölümcül bir alternatifi olarak bir dizi kinetik etkili mermi kullanılmaktadır. Kinetik etkili mermileri tanımlamak için kauçuk mermiler, plastik mermiler, darbe etkili mermiler, baton mermileri veya fasülye keseleri gibi çeşitli isimler kullanılmaktadır.

7.5.2 Kinetik etkili mermiler genellikle sadece şiddete başvuran bir kişinin karnının alt kısmını veya bacaklarını vurmak ve sadece bir kolluk kuvveti görevlisine veya bir vatandaşa yönelik yakın bir yaralanma tehdidini ele almak amacıyla doğrudan ateş edilerek kullanılmalıdır.

7.5.3 Yüze veya başa hedef almak kafatası kırığına ve beyin hasarına, kalıcı körlük de dâhil olmak üzere göz hasarına veya hatta ölüme yol açabilmektedir. Havadan veya yüksek bir yerden, örneğin bir toplanma sırasında kinetik etkili mermilerin ateşlenmesi, protestocuların başına isabet etme riskini artırabilmektedir. Gövdenin hedef alınması, hayati organlara zarar verebilmekte ve özellikle mermiler yakın mesafeden ateşlendiğinde vücuda nüfuz edebilmektedir. Mermilerin kalibresi ve hızı ile bunların içerdikleri malzemeler de yaralanma olasılığını ve ciddiyetini etkileyecektir.”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I.SÖZLEŞME’NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

40. Başvuran, polis tarafından kötü muameleye maruz kaldığından ve yetkililerin şikâyetlerine yönelik etkili bir soruşturma yürütmediğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran, Sözleşme’nin 3. maddesine dayanmıştır. İlgili madde aşağıdaki gibidir:

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

A. Kabul edilebilirlik hakkında

41. Hükümet, Anayasa Mahkemesinin başvuranın bireysel başvurusunu hem kendi içtihatlarına hem de Mahkemenin içtihatlarına dayanarak ve başvuranın her şikâyetine yönelik yeterli gerekçeler sunarak kapsamlı bir şekilde değerlendirmesi nedeniyle, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla, Hükümet, herhangi bir keyfiliğin söz konusu olmadığı göz önüne alındığında ve ikincilik ilkesine uygun olarak,

Anayasa Mahkemesinin sonuçlarından ayrılmak için herhangi bir neden bulunmadığını iddia etmiştir.

42. Başvuran, başvurusunun kabul edilebilirliğine ilişkin olarak Hükümet tarafından ileri sürülen argümana yanıt vermeden Hükümetin görüşlerine itiraz etmiştir.

43. Mahkeme, Hükümetin kabul edilebilirliğe ilişkin itirazlarının, başvuranın 3. madde kapsamındaki şikâyetinin esasıyla yakından bağlantılı olduğunu ve dolayısıyla, bu itirazın söz konusu şikâyetin esasıyla birleştirilmesi gerektiğini değerlendirmektedir (bk. *Yılmaz Aydemir/Türkiye*, no. 61808/19, § 30, 23 Mayıs 2023). Mahkeme, ayrıca, şikâyetin Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle de bağdaşmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Esas hakkında

1. *Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönü*

(a) Tarafların beyanları

(i) *Başvuran*

44. Başvuran, Van Cumhuriyet Savcılığının kendisi hakkında verdiği kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla ortaya konulduğu üzere, olaylara karışmamış olmasına ve kendisine karşı güç kullanılmasını gerektiren herhangi bir neden olmamasına rağmen, ölümcül olabilecek olan bir savunma tüfeğiyle yakın mesafeden kasıtlı olarak vurulduğunu ileri sürmüştür. Gazete makalelerine ve bazı bilirkişiler tarafından hazırlanan bir rapora atıfta bulunan başvuran, yaralanmasına neden olan FN 303 savunma tüfeğinin, başa nişan alındığında ölüme yol açabilecek “daha az ölümcül silah” olarak sınıflandırıldığını belirtmiştir. Başvuran, ayrıca, olaylardan hemen sonra kendisine uygulanan muameleden şikâyetçi olmasına rağmen, Devlet yetkililerinin kendisini şüpheli olarak nitelendirdiğini, polisin kullandığı gücün orantılı olduğu sonucuna varmak için gerekçeler uydurduğunu, daha az ölümcül bir silahla belinin üzerinden vurulmasının ise gerekli ve orantılı olarak değerlendirilemeyeceğini iddia etmiştir.

(ii) *Hükümet*

45. Hükümet, ilk olarak, başvuranın maruz kaldığı yaralanmaların basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu ve güç kullanımını gerektiren

olayların kendine özgü koşulları göz önünde bulundurulduğunda, ihtilaf konusu muamelenin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girmek için gereken asgari ağırlık seviyesine ulaşmadığını öne sürmüştür.

46. Hükümet, görevlerini yerine getirirken direnişle karşılaşan kolluk görevlilerinin, söz konusu olaylarda olduğu gibi, çok sayıda kişinin bıçak ve sopa kullanarak kavgaya karıştığı, güvenlik güçlerinin dağılmaları yönündeki uyarılarına direndiği ve polis memurlarına sopa ve taşlarla saldırarak yaralanmalara neden olduğu durumlarda, gerektiği ölçüde güç kullanma hakkına sahip olduklarını iddia etmiştir. Hükümet, polis memurlarının önceden hazırlık yapmadan tepki vermek zorunda kaldıkları olayların ani niteliğine dikkat çekmiştir.

47. Hükümet, kolluk görevlilerinin, güç kullanımına neden olanlar dışındaki kişilerin müdahaleden etkilenmemesini sağlamak için gerekli tedbirleri almaları beklenirken, somut davadaki gibi durumlarda bunun son derece zor olduğu kanaatindedir. Bu bağlamda, başvuranın yoldan geçen biri olduğunu iddia etmesine karşın, kavgaya karıştığını ve hakkındaki kovuşturma yer olmadığına dair kararın yalnızca diğer taraflar olan C.D. ve M.A.D.'nin şikâyetlerini geri çekmeleri nedeniyle verildiğini ortaya koyan önemli deliller bulunmaktaydı. Son olarak, göz yaşartıcı gaz, gaz ve savunma tüfekleri ile bunların mühimmatları, ilgili özel kurslara katılmış olan personel tarafından kullanılmış ve 2013 ile 2021 yılları arasında bu tür kurslara yaklaşık 35.000 kolluk görevlisi katılmıştır.

(b) Mahkemenin değerlendirmesi

(i) Genel ilkeler

48. Mahkeme, *Bouyid/Belçika* ([BD], no. 23380/09, §§ 81-90, AİHM 2015) kararında ortaya koyulduğu üzere Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönüne ilişkin genel ilkelere atıfta bulunur.

49. Mahkeme, 3. maddeye aykırı olarak kötü muamele teşkil eden iddiaların uygun kanıtlar ile desteklenmesi gerektiğini tekrar eder. Bu kanıtların değerlendirilmesi için Mahkeme, "makul şüphenin ötesinde" kanıt standardını benimsemiştir; ancak yeterince güçlü, açık ve uyumlu çıkarımların ya da aksi ispatlanmamış benzer maddi karinelerin bir arada var olmasının da yeterli kanıt teşkil edebileceğini eklemiştir (aynı yerde, § 82). Taraflar arasında ihtilaflı konunun yaralanmanın nedeni olduğu durumlarda Mahkeme, yaralanmanın, başvuranın kolluk kuvvetlerinin kitlesel huzursuzluğu bastırmak amacıyla güç kullanımına

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

başvurduğu bir operasyonu yürüttükleri bölgede bulunduğu sırada meydana gelmiş olmasına özel önem atfetmiştir. Hükümet ispat yükümlülüğünü yerine getirmek için, başvuranın yaralarının nedenine ilişkin tatmin edici ve ikna edici bir açıklama sunmalıdır (bk. *Geylani ve Diğerleri/Türkiye* no. 10443/12, § 69, 12 Eylül 2023, ve burada atıfta bulunulan davalar).

50. Mahkeme ayrıca, özgürlüğünden mahrum bırakılan veya daha genel olarak kolluk kuvvetleriyle karşı karşıya gelen bir kişi açısından, kendi davranışları nedeniyle kesinlikle gerekli olmayan fiziksel güce başvurulmasının insan onurunu zedelediğini ve ilke olarak 3. maddede belirtilen hakkın ihlal edildiği anlamına geldiğini yineler. Özellikle, yetkililer kitlesel huzursuzluğu bastırmak amacıyla güç kullanımına başvurduklarında, bu tür bir güç kullanımına ancak zorunlu olması hâlinde başvurulabilir ve bu güç kullanımı aşırı olmamalıdır (aynı yerde, § 70).

(ii) *Yukarıda belirtilen ilkelerin somut davaya uygulanması*

51. Mahkeme, 24 Ağustos 2014 akşamında gerçekleşen olayların hemen sonrasında tutulan polis tutanaklarına göre, ellerinde sopalar ve bıçaklar bulunan yaklaşık otuz-kırk kişilik iki grup arasındaki bir kavgaya polisin müdahale ettiğini not eder. Grubun dağılmayı reddetmesi üzerine polis memurları, bedeni güç ve biber gazıyla müdahalede bulunan çevik kuvvet ekiplerinden takviye destek istemiştir. Polis tutanaklarında ya da Çevik Kuvvet [Şube] Müdürlüğü tarafından Cumhuriyet Savcılığına gönderilen ilk yazıda belirtilmemiş olmasına rağmen, soruşturma aşamasında Çevik Kuvvet Ekiplerinin FN 303 tüfeği de dâhil olmak üzere savunma silahlarını da kullandıkları ortaya çıkmıştır (bk. yukarıdaki 26. paragraf).

52. Mahkeme ayrıca, başvuranın başındaki 1 cm'lik kesi, sağ kolunun ön kısmındaki ve sol baldırındaki 1 cm'lik iki ekimoz şeklindeki yaralarının (bk. yukarıdaki 6. paragraf), güvenlik güçlerinin kavgaya müdahalesi sırasında gerçekleştiğine dair taraflar arasında bir ihtilaf olmadığını not eder. Mahkeme, Cumhuriyet Savcılığının başvuranın şikâyeti hakkında verdiği kararında, başvuranın yaralarının güvenlik güçlerinin güç kullanımından, özellikle de FN 303 adlı savunma silahını kullanmalarından kaynakladığı sonucuna vardığını gözlemlemektedir (bk. yukarıdaki 32. paragraf). Devlet yetkililerinin başvuranın yaralarının sebebine ilişkin ikrarları ve Hükümet tarafından yapılan makul bir açıklamanın olmaması göz önüne alındığında Mahkeme, başvuranın yaralarının

polis tarafından FN 303 savunma silahının kullanımı şeklindeki güç kullanımından kaynaklandığının makul şüphenin ötesinde ortaya konulduğunu tespit etmiştir (benzer yönleri bakımından karşılaştırınız, *Geylani ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 79).

53. Hükümetin başvuranın yaralanmasının Sözleşme'nin 3. maddesinin amaçları kapsamında gerekli olan asgari ağırlık seviyesine ulaşmadığını ileri sürmesine ilişkin olarak Mahkeme, incelemesinin - mevcut davada olduğu gibi - bir başvuranın kolluk kuvvetleriyle karşılaşması hâlinde şikâyet konusu hususun Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girip girmediğini belirlemek için, başvuranın tabi olduğu tedavinin ciddiyetinden ziyade gerekliliğine doğru yöneldiğini kaydeder (bk. *Bouyid*, yukarıda anılan, §§ 100-01, ve *Geylani ve Diğerleri*, yukarıda anılan § 71). Mahkeme, söz konusu muamelenin, başvuranın kendi davranışından dolayı kati surette gerekli olmadığı veya kitlesel kargaşayı bastırmak için kaçınılmaz olmadığı kanaatine varılması hâlinde, bu durumun Sözleşme'nin 3. maddesi ile yasaklanan kötü muameleyi teşkil ettiğine hâlihazırda hükmetmiştir (bk. *Zakharov ve Varzhabetyan/Rusya*, no. 35880/14 ve 75926/17, §§ 70-74, 13 Ekim 2020). Her hâlükârda Mahkeme, daha önce baş [kısımının] özel önemine işaret ettiğini ve özellikle konumu nedeniyle başın yaralanmasının 3. madde kapsamına girecek kadar ciddi olduğuna karar verdiğini kaydeder (bk. *Bouyid*, yukarıda anılan, § 104, ve *Samüt Karabulut/Türkiye*, no. 16999/04, § 41, 27 Ocak 2009).

54. Mahkeme bu nedenle, FN 303 isimli savunma silahının kullanılması şeklindeki ihtilaf konusu olan ve başvuranın yaralanmasına sebep olan güç kullanımının, başvuranın kendi davranışından dolayı kati surette gerekli olup olmadığı ve kalabalığın dağıtılması için zorunlu olup olmadığını tespit etmelidir (bk. *Zakharov ve Varzhabetyan/Rusya*, yukarıda anılan, §§ 70-74, ve *Geylani ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 80).

55. Mahkeme başvuranın, polisin hiçbir ön hazırlık yapmadan müdahale etmesi için çağrıldığı gelişmelere yol açan planlanmamış bir operasyon sırasında yaralanmış olduğu gerçeğini göz ardı etmemektedir (farklı yönleri bakımından karşılaştırınız *Rehbock/Slovenya*, no. 29462/95, §§ 71-72, AİHM 2000-XII). Modern toplumlarda polislik görevinin zorluğu, insan davranışının öngörülemezliği

IŞIK/ TÜRKİYE KARARI

ve öncelikler ve kaynaklar açısından yapılması gereken operasyonel seçimler dikkate alındığında, Devlet yetkililerinin sorumlulukları kendilerine imkânsız bir yük yüklemeyecek şekilde yorumlanmalıdır (bk. *Makaratzis/Yunanistan* [BD], no. 50385/99, § 69, AİHM 2004-XI, ve *Tzekov/Bulgaristan*, no. 45500/99, § 61, 23 Şubat 2006). Bu bağlamda Mahkeme, iki grup arasındaki kavgaya karışanlardan bazılarının özel mülke zarar verdiğini ve iki memuru yaralayarak [olaya] müdahale eden polis birimlerine saldırdıklarını gözlemler (bk. yukarıdaki 9 ve 11. paragraflar). Mahkeme, bu tarz davranışların hızlı bir şekilde güvenlik güçlerinin müdahalesini gerektiren bir ayaklanmaya dönüşebileceğini kabul eder (benzer yönleri bakımından karşılaştırınız *Muradova/Azerbaycan*, no. 22684/05, § 110, 2 Nisan 2009, ve *Abdullah Yaşa ve Diğerleri/Türkiye*, no. 44827/08, § 41, 16 Temmuz 2013).

56. Bu durumda Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesi bağlamında daha önce, göz yaşartıcı bomba ve plastik mermi atılması da dâhil olmak üzere polis operasyonlarına keyfi eylem, güç kullanımının kötüye kullanılması ve engellenebilecek kazalara karşı yeterli ve etkili teminatların sağlandığı bir sistem dâhilinde iç hukukla sadece yetki vermekle kalınmaması, aynı zamanda bu operasyonlara yeterince sınırlandırılma getirilmesi gerektiğine hükmettiği içtihadına atıfta bulunur (bk. *Abdullah Yaşa ve Diğerleri*, § 43; *Kılıcı/Türkiye*, no. 32738/11, § 33, 27 Kasım 2018; ve *Geylani ve Diğerleri*, § 84, anılan tüm kararlara yukarıda atıf yapılmıştır). Mahkeme söz konusu ilkelerin, uygulanabildiği ölçüde, mevcut davaya uygulanması gerektiği kanaatindedir (aynı yerde, § 84).

57. Mahkeme bununla beraber, güvenlik güçlerinin göz yaşartıcı gaz silahlarını ve mühimmatını kullanmasını düzenleyen yerel mevzuatın, mevcut davadaki olayların meydana geldiği sırada yürürlükte olduğu ve ihtilaf konusu olan FN 303 gibi silahların ise sadece gerekli eğitimi almış görevliler tarafından kullanılabilmesi hâlde, savunma silahının ilgili görevli tarafından kullanılmasının, yürürlükteki güvenceler ve bu gibi silahların kullanımına ilişkin uluslararası ilkeler ile uyumlu olduğunun söylenemeyeceği kanaatindedir (bk. yukarıdaki 38 ve 39. paragraflar). Mühimmatın türü ya da atış mesafesi gibi, güç kullanımının belirli niteliklerinin soruşturmada açıklanmamış olmasına rağmen (bk. aşağıdaki 79. paragraf), bir tanesi kesiğe sebebiyet veren kafa kısmından olmak üzere başvuranın

üç defa vurulmuş olduğu hususunda bir ihtilaf yoktur. Söz konusu yaraların nasıl gerçekleştiğine dair Hükümet tarafından bir açıklama yapılmamış olması göz önünde bulundurulduğunda Mahkeme, başvuran tarafından da belirtildiği üzere savunma silahının daha ciddi, hatta ölümcül, bir yaralanmaya sebebiyet verebilecek şekilde yakın mesafeden ateşlendiğini kabul eder (benzer yönleri bakımından karşılaştırınız, *Abdullah Yaşa ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 48).

58. Mahkeme, polis memurunun amirlerinden birinin talimatıyla söz konusu savunma silahını kullandığını not eder (bk. yukarıdaki 31. paragraf). Cumhuriyet Savcısı her ne kadar [polis] memurunun silahı, kavganın şiddetli yapısı gereği kullandığını tespit etmiş olsa da (bk. yukarıdaki 32. paragraf), bu açıklama söz konusu silahın başvuran üzerinde kullanılmasının gerekli olduğunu ya da bu kullanımın nasıl denetlendiğini ortaya koyma konusunda yeterli kabul edilemez.

59. Mahkeme, iki grup arasındaki kavgaya yapılan polis müdahalesinin, olayların büyümesi ve kavganın şiddet içeren yapısı nedeniyle makul olduğunu kabul etmekle birlikte, kalabalığın dağıtılmasının herhangi bir savunma silahıyla değil, göz yaşartıcı gaz kullanılarak sağlandığını not eder. Olayların sonrasında tutulan polis tutanakları ve [Emniyet] Müdürlüğünün, Savcılığa verdiği ilk cevapta savunma silahlarının kullanıldığından hiç bahsedilmemiş; sadece kalabalığı dağıtmak için alınan önlemlerin kademeli bir biçimde beden gücü, kalkan ve biber gazı kullanımı olduğu belirtilmiştir (bk. yukarıdaki 8, 9 ve 23. paragraflar). Mahkeme bu sebeple, savunma silahı kullanılmasının mevcut davada kitlesel kargaşayı bastırmak amacıyla zorunlu olduğunun kanıtlanmadığını tespit etmiştir.

60. Başvuranın kendi davranışına ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın sadece oradan geçtiği ve olaylara yanlışlıkla karıştığını iddia etmesine rağmen, Hükümetin güvenlik güçlerinin müdahalesine sebep olan kavgaya başvuranın dâhil olduğunu gösteren ciddi deliller olduğu ve başvuranın hakkında, diğer tarafların şikâyetlerini geri çekmeleri üzerine kavuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini ileri sürdüğünü not eder. Mahkeme, Hükümetin başvuranın kavgayı başlatan kişilerden biri olduğuna dair iddialarına rağmen, Hükümet tarafından belirtilen üçüncü tarafların başvuran hakkında şikâyetle bulunmamış olmaları ve Cumhuriyet Savcılığının üçüncü tarafların şikâyetlerini geri çekmeleri üzerine değil; memurlara karşı direnme suçuna ilişkin delil yetersizliği ve kasten yaralama

suçu için şikâyetle bulunulmamış olması sebebiyle başvuran hakkında kavuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini gözlemleyerek, Hükümetin bu minvaldeki görüşlerine önem veremeyecektir (bk. yukarıdaki 19. paragraf). Ayrıca Mahkeme, üçüncü tarafların başvuranın kavgayı kışkırttığına ilişkin ilk beyanlarını, söz konusu güç kullanımının gerekliliğine ilişkin değerlendirme ile ilgili olduğunu düşünmemektir; çünkü başvuranın kavgaya dâhil olduğu varsayılsa bile, dava dosyasında başvuranın dükkânlara zarar veren veya görevli polis memurlarına saldıran kişilerden biri olduğunu ve dolayısıyla kendisine karşı doğrudan güç kullanılmasını gerektirdiğini ortaya koyan hiçbir gösterge bulunmamaktadır. Buna göre, başvurana karşı söz konusu güç kullanımının, başvuranın kendi davranışları nedeniyle olduğu düşünülemez.

61. Yukarıdaki hususlar ışığında Mahkeme, başvuranın kendi davranışının söz konusu güç kullanımına başvurulması için kesinlikle gerekli olmadığı ve kitlesel kargaşanın dağıtılması için zorunlu olmadığı kanaatindedir.

62. Bu bağlamda Mahkeme, Cumhuriyet Savcılığının [vardığı sonuçta da] olduğu gibi, Anayasa Mahkemesinin güç kullanımını gerekli ve orantılı bulurken, kullanılan gücün özelliğine ve davanın koşullarında başvurana karşı savunma silahı kullanılmasının hangi açıdan gerekli olduğuna değinmeden, genel olarak [söz konusu] olayın şiddet niteliğine dayandığını not eder (bk. yukarıdaki 35. paragraf).

63. Mahkeme bu nedenle, Hükümetin başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin itirazlarını reddetmiş ve Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden ihlal edildiğini tespit etmiştir.

2. *Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönü*

(a) Tarafların Beyanları

(i) *Başvuran*

64. Soruşturmanın etkinliği hususuna gelindiğinde; başvuran yetkililerin resen bir soruşturma başlatmadığını, CCTV ya da diğer güvenlik kameralarının görüntülerini almak için olayların yaşandığı gece hiçbir adım atmadıklarını, [Emniyet] Müdürlüğünün Cumhuriyet Savcısının talebine yanıltıcı ve eksik bilgiler ile cevap verdiğini ve Cumhuriyet Savcısının başvuranın yaralanmasına sebep olan nesnenin yapısına ve yaralanmanın nasıl gerçekleştiğine dair bir değerlendirme yapmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda başvuran, sağlık raporlarında ve hastanede çekilen fotoğraflarda hiçbir boya bulgusu olmamasına rağmen; Cumhuriyet

Savcısının FN 303 tüfeğinin özelliklerine ilişkin bir değerlendirme yapmadan ve söz konusu yaraların çoğunun belden yukarıda olmasını dikkate almadan, [Emniyet] Müdürlüğünün kullanılan silahın boya attığına dair cevabını kabul ettiğini ileri sürmüştür. Başvuran son olarak, Cumhuriyet Savcısının H.I. isimli tanığın ifadelerini dikkate almadığını ve olay günü CCTV kameralarının yazılım güncellemesine ilişkin bilgilerin doğruluğunu kontrol etmediğini ileri sürmüştür.

(ii) *Hükümet*

65. Hükümet, başvuranın etkin bir soruşturma gerektiren savunulabilir bir iddia ileri sürmediğini ve yaralarının basit tıbbi müdahale ile giderilebileceğini belirten tıbbi raporların, başvuranın orantısız güce maruz kaldığına ilişkin iddiasını desteklemediğini ileri sürmüştür. Hükümet, Mahkemenin ve Anayasa Mahkemesinin içtihadına atıfta bulunarak, Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönü kapsamında savunulabilir bir iddianın olmadığı durumlarda, usul yönüne ilişkin ayrı bir inceleme yapılmasına gerek olmadığını belirtmiştir.

66. Hükümet ayrıca, her hâlükârda, başvuranın kötü muamele iddialarına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın etkili olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda Hükümet, başvuranın şüpheli sıfatıyla ifade verdiği sırada kötü muamele iddiasına ilişkin şikâyeti üzerine Cumhuriyet Savcısının derhâl ve resen bir soruşturma başlattığını belirtmiştir. Başvuranın tıbbi muayenesi olayların gerçekleştiği akşam yapılmış ve Cumhuriyet Savcısı, envantere kayıtlı mühimmatlara, özellikle envantere plastik mermi bulunup bulunmadığına ilişkin bilgiler ile birlikte bunları kullanan personelin kimlik bilgilerini ve fotoğraflarını istemiştir. Cumhuriyet Savcısı ayrıca, olaya ilişkin görüntü kaydı olup olmadığına dair bir araştırma yapmış ancak bu görüntülere erişilemediği tespit edilmiştir. Hükümet ek olarak, Cumhuriyet Savcısının ilgili polis memurunu şüpheli sıfatıyla dinlediğini ve H.I. isimli tanığın ifadesini aldığını not etmiştir. Hükümet, soruşturmanın hızlı bir şekilde yürütüldüğü ve bir avukat tarafından temsil edilen başvuranın, soruşturma süresince görüşlerini sunma ve dava dosyasına erişme fırsatına sahip olduğu sonucuna varmıştır.

(b) Mahkemenin değerlendirmesi

(i) Genel ilkeler

67. Etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin genel ilkelere, *Jeronovičs/Letonya* ([BD], no. 44898/10, §§ 103-09, 5 Temmuz 2016), ve *Bouyid* (yukarıda anılan, §§ 114-23) kararlarında yer verilmiştir.

68. Mahkeme özellikle, yetkililerin kendiliğinden harekete geçmeleri gerektiğini yineler (*Bouyid*, yukarıda anılan, § 119). 3. madde kapsamında ciddi bir kötü muamele iddiasının olduğu durumlarda yetkililerin, resmi şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçme yükümlülükleri vardır. Bununla birlikte, açık bir şikâyet olmasa bile, işkence veya kötü muamelenin gerçekleşmiş olabileceğine dair yeterince açık başka göstergeler varsa bir soruşturma başlatılmalıdır (bk. *Zakharov ve Varzhabetyan*, yukarıda anılan, § 48, ve burada atıfta bulunulan davalar).

69. Mahkeme, 3. madde kapsamındaki usul yükümlülüğünün zorlu güvenlik koşullarında da geçerli olmaya devam ettiğini yineler. Soruşturma yükümlülüğüne konu teşkil eden olayların şiddetin yaygınlaştığı bir bağlamda meydana geldiği ve soruşturmayı yürütenlerin daha az etkili soruşturma tedbirlerinin kullanılmasını zorunlu kılan veya soruşturmanın gecikmesine neden olan engeller ve kısıtlamalarla karşı karşıya kaldığı durumlarda bile, 3. maddenin etkili ve bağımsız bir soruşturma yürütülmesini sağlamak için tüm makul adımların atılmasını gerektirdiği gerçeği değişmemektedir (bk. *Mocanu ve Diğerleri/Romanya* [BD], no. 10865/09 ve diğer 2 başvuru, § 319, AİHM 2014 (alıntılar), ve *Shmorgunov ve Diğerleri/Ukrayna*, no. 15367/14 ve diğer 13 başvuru, § 330, 21 Ocak 2021).

70. Her ne kadar bu gereklilik bir sonuç yükümlülüğü değil, araç yükümlülüğü olsa da; soruşturmada olayın koşullarını veya sorumlu kişiyi tespit etme kabiliyetini zayıflatan herhangi bir eksiklik, gerekli etkinlik standardının dışına çıkma riskini doğuracaktır (aynı yerde, § 331).

71. Bir soruşturmanın etkili olabilmesi için, sorumluların tespit edilmesine ve cezalandırılmasına vesile olacak nitelikte olması gerekir. Ayrıca, soruşturma makamlarının yalnızca doğrudan güç kullanan Devlet görevlilerinin eylemlerini değil, aynı zamanda olayları çevreleyen tüm koşulları da dikkate almasına imkân tanıyacak kadar geniş [kapsamlı] olmalıdır (*Bouyid*, yukarıda anılan, § 119).

72. Son olarak, soruşturma kapsamlı olmalıdır; ki bu da yetkililerin her zaman neler olduğunu bulmak için ciddi bir girişimde bulunmaları ve

soruşturmaları kapatmak için aceleci davranmamaları veya dayanaktan yoksun sonuçlara güvenmemeleri gerektiği anlamına gelir (aynı yerde, § 123).

(ii) *Yukarıda belirtilen ilkelerin somut davaya uygulanması*

73. Mahkeme ilk olarak, başvuranın 24 Ağustos 2014 tarihli olaylar sırasında yaralanmasından hemen sonra, yaralarının belirtildiği tıbbi raporun çıkarıldığı hastaneye götürüldüğünü gözlemlemektedir. Sonrasında, şüpheli sıfatıyla Cumhuriyet Savcılığında ifade vermiş ve ifadesi sırasında plastik mermi ile vurulduğunu iddia ederek kendisine karşı güç kullanıldığından şikâyetçi olmuştur. Cumhuriyet Savcısı ilk olarak başvuranın şikâyetini dikkate almış ve olaylar sırasında vurulduğuna ilişkin iddiaları hakkında ifadesinin alınması için polise talimat vermiştir (bk. yukarıdaki 20. paragraf). Ancak bu yönde herhangi bir adım atılmamış ve başvuranın iddialarını yinelediği ve ilk şikâyetine ilişkin hiçbir tedbir alınmadığından şikâyetçi olduğu dilekçeyi Cumhuriyet Savcılığına sunduğu Ocak 2015 tarihine kadar soruşturmada herhangi bir gelişme olmamıştır.

74. Mahkeme bu bağlamda, olaylar gerçekleşir gerçekleşmez başvuranın yaralandığından haberdar olan ve ayrıca aynı gece başvurandan bu konuda somut bir şikâyet alan soruşturma makamlarının; başvurayı şikâyetçi olarak dinleme ve özellikle ilgili bölgenin güvenlik kamerası görüntülerini elde etmeye çalışarak ve olaya karışan polis memurlarını tespit ederek daha etkili soruşturma önlemleri alma konusunda tamamen muktedir olduklarını tespit etmiştir (bk. *Zakharov ve Varzhabetyan*, yukarıda anılan, § 57). Ancak, [soruşturma makamları] polis memurlarının yaralanmasına neden olan eylemlerle ilgili olarak başvuran hakkındaki soruşturmayı olayların yaşandığı gece başlatmışken, başvuranın yaralarının sebebine ilişkin bir soruşturma başlatmamışlardır (aynı yerde, §§ 54-55).

75. Başvuranın, olayların yaşandığı tarihten yaklaşık beş ay sonra, Ocak 2015 tarihindeki resmi şikâyetinin ardından Cumhuriyet Savcılığının birtakım adımlar attığı ve özellikle Van Çevik Kuvvet [Şube] Müdürlüğü olmak üzere, CCTV görüntülerinin alınması, şikâyet konusu güç kullanımını gerçekleştiren memurların tespit edilmesi ve başvuranın yaralanmasına sebep olan silahın nitelikleri ve özelliklerinin ortaya konulması için güvenlik güçlerinden çeşitli bilgi ve belge talebinde bulunduğu, bir gerçektir. Hem Emniyet Müdürlüğü'nün hem de Çevik Kuvvet [Şube] Müdürlüğü'nün, başvuran aleyhindeki soruşturma sırasında

İŞIK/ TÜRKİYE KARARI

zaten ortaya çıkmış olan kamera görüntülerinin elde edilemeyeceği yönündeki cevabının ardından Cumhuriyet Savcısı, sokaktaki kameranın gerçekten de o sırada güncellenip güncellenmediğini veya söz konusu alana ilişkin kamera görüntülerini elde etmenin başka bir yolu olup olmadığını araştırmamıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet Savcısı, olay gecesi polis memurları tarafından tutulan ve restorana bakan dükkânlarda kamera bulunduğunu belirten tutanaklar ile 7 Eylül 2014 tarihinde tutulan ve sokakta başka kamera bulunmadığını belirten tutanaklar arasındaki çelişkiye rağmen, sokaktaki diğer dükkânlarda olayları görüntüleyebilecek kamera sistemleri olup olmadığına dair bir doğrulama yapmamıştır (bk. sırasıyla yukarıdaki 9 ve 15. paragraflar).

76. Mahkeme ayrıca, [Emniyet] Müdürlüğünün, Cumhuriyet Savcılığının her bir yazısının ardından yöneltilen sorulara cevaben envanterindeki savunma silahları ve fişekleri hakkında belirli teknik bilgiler verdiğini, ancak bu silahların söz konusu olaylar sırasında nasıl ve hangi gerekçelerle kullanılmış olabileceği veya kimler tarafından kullanılmış olabileceği konusunda herhangi bir bilgi vermediğini gözlemlemektedir. Savcılıktan gelen üç ayrı yazıya rağmen, [Emniyet] Müdürlüğü olay gecesi görevde olan polis memurlarının tam listesini ve her birinin kullandığı silahlara ilişkin bilgiyi ancak Savcılığın talep edilen bilgileri vermeyi reddedenler hakkında cezai işlem başlatılabileceğini belirttiği 5 Ağustos 2015 tarihli uyarı yazısından sonra vermiştir (bk. yukarıdaki 26. paragraf).

77. Ayrıca, listede FN 303 silahı bulunan tek polis memurunun ifadesi Cumhuriyet Savcılığı tarafından teşhis edilmesinden iki ay sonra alınmıştır (bk. yukarıdaki 26 ve 31. paragraflar). Mahkeme, Savcılığın söz konusu polis memurunun Savcılığa sunulan görevli memurları listesinde de adı bulunan amirinden olaylara FN 303 tüfekle müdahale etme talimatı aldığını belirttiği ifadesini aldıktan sonra soruşturmayla ilgili kararını verdiğini gözlemlemektedir. Mahkeme, [Emniyet] Müdürlüğünden savunma silahlarının kullanımını ilgilendiren güvenlik önlemlerine ilişkin kapsamlı bir bilgi gelmemiş olması karşısında, ilgili polis memurunun amirlerinden alınacak ilave ifadelerin, söz konusu olaylarda güvenlik güçleri tarafından silah kullanımının gerekliliği ve orantılılığına ışık tutabileceği kanaatindedir.

İŞİK/ TÜRKİYE KARARI

78. Mahkeme, soruşturma makamlarının davanın koşullarının ortaya çıkarılması için sarf ettikleri çabayı not eder. Yukarıda belirtildiği üzere, [soruşturma makamları] kullanılan gücün özellikleri ve olaya karışan memurların kimliklerinin tespitine ilişkin [Emniyet] Müdürlüğü ile kapsamlı yazışmalar yapmış (bk. yukarıdaki 25 ve 26. paragraflar) ve ayrıca başvuran tarafından belirtilen tanık ile başvurana karşı ilgili silahı kullanan polis memurunun da ifadelerini almışlardır. Ancak Mahkeme, söz konusu silahın kullanılmasının orantılılığını, alternatif tedbirlerin alınıp alınamayacağını ve başvuranın davranışının kendisine karşı güç kullanılmasını gerektirip gerektirmediğini açıklığa kavuşturmak için [soruşturma makamlarının] bir girişimde bulunmadıklarını tespit etmiştir. Bunun yerine, polisin kalabalığı dağıtmak için savunma silahı kullanmasının gerekliliğini ve başvuranın nasıl vurulmuş olabileceğini belirtmeksizin, yalnızca kavganın şiddet niteliğini; yani kavgaya karışanların güvenlik güçlerine sopa ve taş atarak iki polis memurunu yaraladıklarını belirtmiş oldukları görülmektedir (benzer yönleri bakımından karşılaştırınız *Tzekov*, yukarıda anılan, §§ 70-71).

79. Mahkeme ayrıca, [Emniyet] Müdürlüğünden FN 303 silahları hakkında bir takım teknik bilgi talep etmiş olmasına rağmen, Cumhuriyet Savcılığının ilgili polis memuru hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında, söz konusu silahın kullanımının olası etkilerinden hiç bahsetmediğini not eder. Ayrıca [Cumhuriyet Savcılığı], başvuranla ilgili çıkarılan tıbbi rapora da atıfta bulunmamış veya başvuranın yaralarının FN 303 tüfek kullanımından kaynaklandığını belirtmek dışında, nasıl meydana gelmiş olabileceğini değerlendirmemiştir. Bu bağlamda Mahkeme, soruşturma makamlarının; Mahkemenin söz konusu güç kullanımının orantılılığına ilişkin değerlendirilmesiyle ilgili olduğunu düşündüğü başvuranın kendisine karşı güç kullanımının niteliğine - yani savunma silahının çok yakın mesafeden ateşlendiğine ve doğrudan kendisine hedef alındığına - ilişkin somut iddialarını ele almadıklarını not eder (benzer yönleri bakımından karşılaştırınız, *Annenkov ve Diğerleri/Rusya*, no. 31475/10, §§ 97-98, 25 Temmuz 2017).

80. Ayrıca Anayasa Mahkemesi de, başvuranın soruşturmadaki eksikliklere ilişkin şikâyetlerini dikkate almamıştır. Daha ziyade, yukarıda da belirtildiği üzere, başvurana karşı kullanılan gücün zorunlu olup olmadığını yeterince değerlendiremeyen Anayasa'nın 17. maddesinin maddi yönüne ilişkin bulgusu

ışığında, söz konusu maddenin usul yönünü incelemenin gerekli olmadığına karar vermiştir (bk. yukarıdaki 62. paragraf).

81. Mahkeme, yukarıdaki eksiklikleri göz önüne aldığına, yetkililerin mevcut davada etkili bir soruşturma yürütmedikleri sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 3. maddesi usul yönünden ihlâl edilmiştir.

II.SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

82. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

83. Başvuran, 50.000 avro manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

84. Hükümet bu tazminat talebini aşırı yüksek bularak itiraz etmiştir.

85. Mahkeme bulunan ihlalin niteliğini göz önünde bulundurarak; başvuranın manevi zarara uğramış olduğu kanaatine varmış ve hakkaniyet temelinde, başvurana bu başlık altında 12.500 avro ödenmesine hükmetmiştir.

B. Masraf ve giderler hakkında

86. Başvuran ayrıca, ulusal mahkemeler ve Mahkeme önündeki masraf ve giderler için 3.348 avro talep etmiştir. Başvuran talebini desteklemek için, Mahkemeye avukatının dava üzerinde çalıştığı saatleri gösteren bir döküm sunmuş ve saat ücretinin, Türkiye Barolar Birliğinin asgari ücret tarifesinde yer alan tavsiye edilen tutarın esas alınarak belirlendiğini ibraz etmiştir.

87. Hükümet bu iddiaya itiraz etmiştir.

88. Mahkemenin içtihadına göre bir başvuran, ancak masraf ve giderlerin fiilen ve zorunlu olarak yapıldığını ve miktar olarak makul olduğunu belgelendirebildiği takdirde bunların kendisine geri ödenmesi hakkına sahiptir (bk., diğer birçok karar arasında, *L.B./Macaristan* [BD], no. 36345/16, § 149, 9 Mart 2023). Mahkeme mevcut davada, elinde bulunan belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri dikkate alarak, tüm başlıklar altında gerçekleşen masraflar için başvurana toplamda, yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere 1.000 avro ödenmesinin uygun olduğu kanaatindedir (bk. *Elif Nazan Şeker/Türkiye*, no. 41954/10, § 65, 8 Mart 2022).

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Hükümetin kabul edilebilirlik hakkındaki ilk itirazları ile esasın *birleştirilmesine ve reddedilmesine*;

2. Başvurunun *kabul edilebilir olduğuna*;

3. Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden *ihlal edildiğine*;

4. Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden *ihlal edildiğine*;

5.

(a) Davalı Devlet tarafından başvurana, kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere:

(i) Yansıtılabilecek tüm vergiler hariç, manevi tazminat olarak 12.500 avro (on iki bin beş yüz avro) *ödenmesine*;

(ii) Yansıtılabilecek tüm vergiler hariç, masraf ve giderler için 1.000 avro (bin avro) *ödenmesine*;

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktarlara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz *uygulanmasına*;

6. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 8 Ekim 2024 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan